הרי גופים מוחלקים ושמות מוחלקים. נראה דבכדי נקט שמות מוחלקין שהרי בא על שלשה נשים נדות בהעלם אחת חייב על כל אחת ואחת ואע"פ שהן שם אחד כלומר שכולן נשים נאים אחד כדמפרש [בכריתות פ"ג] (דף טו.) אלא אפי' דנקט ג' אלמנות של ג' בני אדם נאו דוקא דה"ה ג' אלמנות של אדם אחד וכן משמע מדמשני אלא שבא על אלמנה אחת ג' ביאות ולא משני שבא על שלשה אלמנות של אדם אחד מכלל דכה"ג חייב שלשה: **פרט לב"ג שבא על אחותו אלמנה.** תימה מאי קאמר בסמוך דרבי שמעון לית ליה איסור חל על איסור אימא דאיסור חל על איסור לית ליה איסור מוסיף אית ליה והאי איסורא מוסיף הוא גבי אחותו שהרי מעיקרא היה האיסור משום אחותו וכשנתאלמנה איתוסף בה איסור אלמנה [דהוי איסור מוסיף[א] לגבי משום מלמנה שאינו אחיו וכל הנשים האסורות לב"ג אסורות אף למשום [ב] מלמנה[ב]] וי"ל דאיתא בברייתא אחרת [ג] דרבי שמעון אפילו איסור מוסיף לית ליה[ג] מ"מ יש לומר דהכי מייתי כיון דר"ש לית ליה איסור חל על איסור ואע"ג דהוי איסור חמור על איסור קל כי הא דאוכל נבילה ביום הכפורים דלא חל איסור יום הכפורים שאינו בכרת על איסור נבלה שאינו בלאו הכי אית לן למימר דלית ליה איסור מוסיף באיסור קל על איסור חמור כי האי דב"ג שבא על אחותו אלמנה[ד]:

מ"ט

הרי גופין מוחלקים הרי שמות מוחלקים אלא שבא על אלמנה אחת שלש ביאות היכי דמי אי דלא אתרו ביה פשיטא דאינו חייב אלא אחת אלא דאתרו ביה אכל חדא וחדא אמאי אינו חייב אלא אחת [ה]והתנן [א]נזיר שהיה שותה יין כל היום כולו אינו חייב אלא אחת אמרו לו אל תשתה אל תשתה והוא שותה חייב על כל אחת ואחת לא צריכא [ב]שבא על אלמנת ראובן שהיתה אלמנת שמעון שהיתה אלמנת לוי מהו דתימא הרי שמות מוחלקים קמ"ל גופים מוחלקים בעינן וליכא [1]אלמנה[ב] וגרושה וחללה זונה האי תנא מאי קסבר אי קסבר איסור חל על איסור איפכא נמי ואי קסבר [2]אין איסור חל על איסור אפילו כסדר הזה נמי לא אמר רבא האי תנא איסור חל על איסור לית ליה [ד]איסור מוסיף אית ליה אלמנה אסורה לכהן גדול ושריא לכהן הדיוט הויא לה גרושה מיגו דאיתוסף לה איסורא לגבי כהן הדיוט איתוסף לה איסורא לגבי כהן גדול ועדיין שריא למיכל בתרומה הויא לה חללה מיגו דאיתוסף איסורא למיכל בתרומה איתוסף איסורא לגבי כהן גדול אלא זונה מאי איסור מוסיף אית בה אמר רב חנא בר רב קטינא הואיל ושם זנות פוסל בישראל תני תנא קמיה דרב ששת כל שהוא [2]ביקח הרי הוא בלא יקח כל שאינו ביקח אינו בלא יקח פרט לכהן גדול שבא על אחותו אלמנה אמר ליה דאמר לך מני ר' שמעון היא דאמר אין איסור חל על איסור [ג]דתניא רבי שמעון אומר האוכל נבילה ביום הכפורים פטור דאי רבנן הא אמרי [ז]איסור חל על איסור אפי' תימא רבנן כי אמרי רבנן איסור חל על איסור ה"מ איסור חמור על איסור קל אבל איסור קל על איסור חמור לא חייל איכא דאמרי הא מני רבנן היא דאמרי איסור חל על איסור וכי אמרי רבנן איסור חל על איסור הני מילי איסור חמור על איסור קל אבל איסור קל על איסור חמור לא חייל דאי ר"ש השתא איסור חמור על איסור קל לא חייל איסור קל על איסור חמור מיבעיא מהו דתימא איסור כהונה שאני קמ"ל אמר ליה רב פפא לאביי ישראל הבא על אחותו [ה]זונה משוי לה חללה משוי לה או לא משוי לה מי אמרינן קל וחומר מחייבי לאוין הויא חללה מחייבי כריתות לא כל שכן או דילמא אין חללה אלא מאיסור כהונה אמר ליה [ו]אין (איסור) חללה אלא מאיסור כהונה בלבד אמר רבא מנא הא מילתא דאמור רבנן אין חללה אלא מאיסור כהונה דתניא [ח]לא יאמר גרושה בכהן גדול ותיתי בקל וחומר מכהן הדיוט ואנא אמינא השתא לכהן הדיוט אסורה לכהן גדול מיבעיא למה נאמרה [ט]כשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה בכהן הדיוט כך חלוקה בכהן גדול פשיטא מיגרע [ט]גרעה אלא כשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה בכהן הדיוט כך אלמנה חלוקה מגרושה וחללה זונה בכהן גדול חללה למה נאמרה אין חללה אלא מאיסור כהונה זונה למה נאמרה נאמר כאן זונה ונאמר להלן זונה מה כאן זרעו חולין אף להלן זרעו חולין אמר רב אשי [י]הילכך כהן הבא על אחותו זונה נאסרה עליו: **כשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה.** האמורות אצל כהן הדיוט שייחד לה לאו לעצמה ואשה גרושה מאישה לא יקחו (ויקרא כא) ללמדך שאם זונה וחללה וגרושה היא לוקה עליה אף משום גרושה כך חלוקה בכ"ג אע"פ שנאמרו (לו) בו בלאו אחד: **פשיטא מיגרע גרע.** בתמיה וכי מפני שנעשה כ"ג נתמעטה קדושתו הלא מהדיוטות נחלקה עליו לשני לאוין: **כך חלוקה אלמנה מגרושה וו'.** שאם היתה אלמנה וגרושה וחללה זונה חייב על כל אחת ואחת[ט]. והאי דנקט תנא לפלוגי אלמנה לחודה ולא איצטריך לפלוגי חללה מזונה משום דחללה דמוחלקת מזונה מכהן הדיוט קים לן דגלי בגרושה וה"ה בחללה אבל אלמנה דאיתוספא בכ"ג ולא מצינו בה שנתחלקה איצטריך ליה למילף: **חללה למה נאמרה.** הרי אסורה לכהן הדיוט לומר לך אין חללה אלא מאיסור כהונה מקרא יתירה דרש' דהאי דהדר כתבה להכי כתבה לומר שנתלמד מסדר האמור חללה אחר אלמנה וגרושה שאין איסורן נוהג אלא בכהנים ולא כתבה אחר זונה שמצינו [מ] שם זנות פוסל בישראל לומר לך שאין נקראת חללה אלא מציאת פסול כהונה לבדה ולא מציאת איסור הנוהג אף בישראל: **ונאמר להלן.** בכהן הדיוט: **מה נאן.** בכ"ג זרעו חולין דכתיב לא יחלל: **הילכך.** הואיל ואין חללה אלא מאיסור כהונה: **כהן.** הדיוט או כ"ג שבא על אחותו פנויה זונה

נזיר שהיה שותה וכו'. [ח] וכל הני חייב במלקות קא מייתי: **לא צריכא שבא.** ביאה אחת על אלמנת ראובן שהיתה וכו': **איסור מוסיף איכא ליה.** שהוא חל על איסור כשהאיסור השני מוסיף עליה לאוסרה במה שהיתה מותרת לו מתחת איסור ראשון אית ליה שהוא חל אע"פ שהיתה אסורה לו מתחת איסור ראשון להתחייב שתים הילכך בזמן שהן כסדר יש בכולן איסור מוסיף כדמפרש ואזיל אלמנה לא היתה אסורה לכהן הדיוט: **נגרשה מגו דאיתוסף עלה.** מתחת שם גרושה איסור אצל הדיוט שהיתה מותרת לו: **איתוסף בה איסור גרושה אצל כ"ג.** ואע"פ שאסורה לו כבר ומיתחייב שתים: **נמילל בתרומה.** אם בת כהן היא: **מגו דאיתוסף בה איסורא.** משום חללה למיכל בתרומה כדילפינן מלא יחלל דנתחללה מקדושתה: **איתוסף בה איסור לגבי כ"ג.** לנקות אף משום חללה: **מאי איסור מוסיף איכא בה.** במה נאסרה [ט] משום זה שלא נאסרה קודם לכן: **הואיל ושם זנות פוסל אפי' בישראל.** כגון אם זינתה תחתיו נאסרת על בעלה הכא נמי אע"ג דהאי זנות לאו תחת בעלה הוא מיהו שם זנות משכחן ביה מוסיף בעלמא: **כל שהוא ביקח.** והוא שאם בבתוליה יקח וסמיך ליה אלמנה וגרושה וחללה זונה לא יקח כל שאתה קורא בה כשהיא בתולה יקח דרמויה לכ"ג יש כפורים שהוא בכרת על קל. יום כפורים שהוא בכרת על איסור נבילה שהוא בלאו: **אכל איסור קל וו'.** כגון אלמנה לכהן גדול על איסור אחותו שהיא בכרת: **ואיכא דאמרי הא מני.** דאיצטריך ליה למילף דלא ליחול איסור אלמנה לכ"ג על איסור אחותו: **רבנן היא.** דאמרי איסור חל על איסור הילכך איצטריך להו למילף דה"מ איסור חמור על איסור קל אבל קל על חמור לא חייל: **איסור כהונה שאני.** שריבה בהן הכתוב מצות יתירות [ט] הילכך אפילו קל על חמור דעלמא ליחול קא משמע לן: **זונה משוי לה.** פשיטא [ט] ליה דזונה משוי לה דהא נבעלה בעילת פסול ואסורה לכהן משום זונה אלא הא מיבעיא לי חללה מי משוי לה לנקות כהן עליה משום חללה או לא: **לכ"ג מיבעיא.** מהדיוטותו נאסרה עליו: **כשם שחלוקה גרושה מזונה וחללה.** האמורות אצל כהן הדיוט שייחד לה לאו לעצמה ואשה גרושה מאישה לא יקחו (ויקרא כא) ללמדך שאם זונה וחללה וגרושה היא לוקה עליה אף משום גרושה כך חלוקה בכ"ג אע"פ שנאמרו (לו) בו בלאו אחד: **פשיטא מיגרע גרע.** בתמיה וכי מפני שנעשה כ"ג נתמעטה קדושתו הלא מהדיוטותו נחלקה עליו לשני לאוין: **כך חלוקה אלמנה מגרושה וו'.** שאם היתה אלמנה וגרושה וחללה זונה חייב על כל אחת ואחת[ט]. והאי דנקט תנא לפלוגי אלמנה לחודה ולא איצטריך לפלוגי חללה מזונה משום דחללה דמוחלקת מזונה מכהן הדיוט קים לן דגלי בגרושה וה"ה בחללה אבל אלמנה דאיתוספא בכ"ג ולא מצינו בה שנתחלקה איצטריך ליה למילף: **חללה למה נאמרה.** הרי אסורה לכהן הדיוט לומר לך אין חללה אלא מאיסור כהונה מקרא יתירה דרש' דהאי דהדר כתבה להכי כתבה לומר שנתלמד מסדר האמור חללה אחר אלמנה וגרושה שאין איסורן נוהג אלא בכהנים ולא כתבה אחר זונה שמצינו [מ] שם זנות פוסל בישראל לומר לך שאין נקראת חללה אלא מציאת פסול כהונה לבדה ולא מציאת איסור הנוהג אף בישראל: **ונאמר להלן.** בכהן הדיוט: **מה נאן.** בכ"ג זרעו חולין דכתיב לא יחלל: **הילכך.** הואיל ואין חללה אלא מאיסור כהונה: **כהן.** הדיוט או כ"ג שבא על אחותו פנויה זונה

עין משפט נר מצוה

ע א מיי' פ"ה מהל' מיאסורי מזבח הלכה י סמג לאוין רכ:

עא ב מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הלי"ח:

עב ג מיי' שם הל"ח ופי"ד מהל' מאכלות אסורות הלי"ח:

עג ד מיי' פי"ז מהל' איסורי ביאה הל' ח ט י סמג לאוין קלט:

עד ה מיי' שם פי"ח הל"ח סמג לאוין קכב טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ח:

עה ו מיי' שם פי"ט הל' ח סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ז סעי' יב:

עו ז מיי' שם הל"ח טוש"ע שם סעי' יד:

מוסף תוספות

א. לגבי משוח שעבר ולגבי משוח מלחמה. תוס' הרא"ש. דלמחר תהא אסורה לכה"ג שיתמנה אחריו של זה. ריטב"א. שהיה מותר בה קודם שנעשית אלמנה ועכשיו היא אסורה לו. תר"ש.

ב. כדאיתא ביומא בסוף פרק בא לו וכו' ושמעינן ליה לר' יוסי דלית ליה איסור חל על איסור באיסור כולל ובאיסור מוסיף אית ליה בפרק ד' אחין. שם. ג. בפרק ד' אחין גבי נשא חי ואח"כ נשא מת דקאמר ר"ש אינו חייב אלא משום אחות אשה בלבד ולא חייל עליה איסור אשת אח אע"ג דאיתוסף בה איסור לגבי שאר אחין. תוס' שבועות כד: ד"ה ומלן.

תוס' ר"י הזקן

אלמנת ראובן. שהיא היתה אלמנה משלשה אנשים והתרו בו התראה אחת משום אלמנה. כסדר הזה. שנתארמלה תחלה ונשאת לשני וגרשה ונשאת לכהן ונתחללה בביאתו ואח"כ נבעלה לפסולים או לקרובים בעילת זנות ונעשית זונה, ב) זונה הויא חללה לא הויא. איכא מ"ד דה"ג איסור מוסיף ואיסור כולל אית ליה. והעיקר דאיסור מוסיף לחודיה גרסינן. ואיסור מוסיף הוא שנוסף איסור בתחיכה שאוסרה במה שהיתה מותרת בה כגון גרושה שנעשית חללה יכול לאסור התחיכה דהיינו האשה אם היא בת כהן, הילכך שם דחללה על גרושה הוא איסור מוסיף ואפילו היא בת ישראל אתי ותייל ולוקה עליה כהן שתים. וכן נמי אם האיסור המוסיף בתחיכה גרמה ליה לאסור התחיכה למי שהיה מותר בה בתחלה קודם שיחול עליה האיסור השני כדברירנא התם בשבועות ג) ובסוף כל הבשר. ואיסור כולל הוא כשנוסף לו איסור בתחיכות אחרות שהיה מותר בהן כדאיתא בשבועות שתים [כד, ב], הילכך הא דאמרינן הכא הויא לה חללה מגו דאיתוסף בה איסורא למיכל בתרומה הוא איסור מוסיף, דאיסור מוסיף באותה תחיכה דאמרינן בשבועות שתים [שם] כשנוסף לתחיכה זו איסור מפני האיסור השני שאוסרה איסורא לגבוה איתוסף נמי להדיוט. וכן נמי אם נוסף לה איסור במה שהיתה מותרת בה כדהכא דגרושה שנעשית חללה אם היתה בת כהן היתה מותרת בתרומה נעשית חללה ואסורה בתרומה מגו דאיתוסף בה איסורא לגבי תרומה איתוסף נמי איסורא לגבי כהן שחייב עליה אף משום חללה אפילו היתה בת ישראל, דשם חללה איסור מוסיף הוא שאם היתה בת כהן אוסרה לתחיכה בתרומה שהיתה מותרת בה כדכתבינן. אסורה. שכהן לוקה עליה אף משום גרושה. חללה למה נאמרה. הרי אסורה לכהן הדיוט. אין חללה. מסדר הענין אתה למד שלא כתב חללה אחר זונה מפני [שמצינו] שם זנות פוסל [בישראל] כדלעיל, אלא כתבו אחר אלמנה וגרושה שאין איסורן נוהג אלא בכהנים. כאן. בכהן גדול. להלן. בכהן הדיוט. חולין. חללים דכתיב בכהן גדול ולא יחלל. הילכך. ק) אין חללה אלא מאיסור כהונה.

תורה אור השלם

1. אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְחַלָּלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה: ויקרא כא יד

2. וְהוּא אִשָּׁה בְּבְתוּלֶיהָ יִקָּח: ויקרא כא יג

מוסף רש"י

האוכל נבילה ביום הכפורים. בשוגג, פטור. מתמצאת, דלאן איסור יום הכפורים חל על איסור נבלה, ואם בו ביום נתנבלה, אפילו הכי היתה אסורה קודם יום הכפורים משום אכר מן המי (פסחים לו.). דלא אמי כרת דיום הכפורים וחייל על איסור נבלה לו אאיסור אכר מן המי אם לא נתנבלה מבעבר (שבועות כד. וכעי"ז כריתות כג.). דלא אמרינן מיגו דאמי יום הכפורים ואיתוסף איסורא לגבי אאכר מילי אתוסף נמי לגבי נבלה, וה"ש לטעמיה דאמר במקבת כריתות (כג.) דאפילו איסור חמור לא אמי וחייל על איסור קל (נזיר ד.).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

זונה משוי לה. לנקות כהן הבא עליה עוד משום זונה שהרי נבעלה בעילת זנות מאסורן לה: **חללה לא משוי לה.** ואין כהן שני הבא עליה לוקה משום חללה: **חוז וגא עליה.** הוא או כהן אחר עשאה חללה שהרי אסורה לו משום זונה שאינו נוהג אלא בכהונה: **כ"ג נאלמנה כו'.** וה"ה לכהן הדיוט בגרושה וחללה דהא מיגמר גמירי מהדדי מה כאן זרעו חולין אף להלן זרעו חולין הלכך בכהן הדיוט נמי איכא לא יחלל: **לא יקח.** משום קידושין ובביאה שלאחר קידושין הוא דקאמר לוקה שתים: **משום לא יחלל.** שחילל אותה: **ולילקי נמי.** משום חילול זרעו: **בשלא גמר ביאתו.** דליכא חילול זרע אבל היא נתחללה בהעראה כדתנן ביבמות (דף נג:) אחד המערה ואחד הגומר קנה ולא חילק בין ביאה לביאה: **אלמנה וגרושה.** בא על אלמנה שהיא גרושה: **משום שני שמות.** משום אלמנה ומשום גרושה: **שני שמות על זה כו'.** ולפי שני שמות דקתני גרושה ואלמנה קאמר ומיהו על כל אחת לוקה שתים משום לא יקח ומשום לא יחלל: **אלא על אחת.** על שם גרושה הוא חייב על כל חיובים התלויים בה אבל על חללה לא דחללה לאו דאוריתא אלא דרבנן: **קידש.** ס"ג או כהן הדיוט אחת מן הפסולות המאורות בענין: **לא יקח.** קידושין משמע שהן הקוניס אותה: **בעל לוקה.** בעל אחר קידושין לוקה שתים לא בעל אינו לוקה אפי' אחת: **ומודה אביי.** אע"ג דמחייב מלקות אקידושין באיסור כהונה הכא הוא דכל חד וחד לאו באנפי נפשיה הוא ולא תלה הכתוב את זה בזה בפירוש אבל ישראל הממזיר גרושתו משנשאת לאחר ונתאלמנה או נתגרשה אע"ג דכתיב לא יוכל לשוב לקחתה להיות לו אשה לאחר שנבעלה לאחר אבל אינו לוקה משום דכתיב לא יקח ולא יחלל מה טעם לא יקח משום לא יחלל דומודה אביי במחזיר גרושתו שאם קידש ולא בעל שאינו לוקה לקחתה להיות לו לאשה אמר רחמנא והא ליכא דומודה רבא בכהן גדול באלמנה שאם בעל ולא קידש שלוקה ולא יחלל זרעו בעמיו אמר רחמנא והרי הוא חילל ושניהם מודים במחזיר גרושתו שאם בעל ולא קידש שאינו לוקה דרך דליקוחין אסרה תורה: רבי יהודה אומר בת גר זכר כבת חלל: תניא רבי יהודה אומר בת גר זכר כבת חלל זכר והדין נותן מה חלל שבא מטפה כשרה בתו פסולה גר שבא מטפה פסולה אינו דין שבתו פסולה מה לחלל שכן יצירתו בעבירה כהן גדול באלמנה יוכיח שאין יצירתו בעבירה בתו פסולה מה לכהן גדול באלמנה שכן ביאתו בעבירה חלל יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאינן ברוב הקהל אף אני אביא את הגר שאינו ברוב הקהל ובתו פסולה מה להצד השוה שבהן שכן יש בהם צד עבירה לא תימא כהן גדול באלמנה יוכיח אלא אימא מצרי ראשון יוכיח מה למצרי ראשון שכן אינו ראוי לבא בקהל חלל יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שאינן ברוב קהל ובתו פסולה אף אני אביא את הגר שאינו ברוב קהל ובתו פסולה מה להצד השוה שבהן שכן פוסלים בביאתם ורבי יהודה גר נמי פוסל בביאתו ומייתי לה במה הצד דינא: ר' אליעזר בן יעקב אומר גר: תניא רבי שמעון בן יוחי אומר גיורת פחותה מבת שלש שנים ויום אחד כשרה לכהונה שנאמר וכל הטף בנשים החיו לכם והלא פינחס היה עמהם ורבנן החיו לכם לעבדים ולשפחות וכולן מקרא אחד דרשו אלמנה וגרושה לא יקחו להם לנשים כי אם בתולות מזרע בית ישראל רבי יהודה סבר עד דאית כל זרע מישראל רבי אליעזר בן יעקב סבר מזרע ואפילו מקצת זרע רבי יוסי סבר מי שנזרעו בישראל רבי שמעון בן יוחי סבר מי שנזרעו בתוליה בישראל אמר ליה רב נחמן לרבא האי

מ"ט דרך ליקוחין אסרה תורה. פי' דלא יוכל בעלה הראשון לשוב ולקחתה כתיב ה"ג בקונטר' וכ"ג דרך הויה אסרה תורה לפי דמהאי קרא דהויה מפיק לעיל דביאה ביאה להתחייב הממזיר גרושתו והשתא הויה מפיק מינה שאין חייב בממזיר גרושתו אלא מ"ש קידש ושמא י"ל דנוכל לגרוס דרך הויה אסרה תורה לפי דלעיל דריש ליה מלאשה דמשמע דרך של אישות דהיינו ביאה והכא דריש מלהיות דמשמע הויה שהן קידושין[א]: **ורבי יהודה גר נמי פוסל בביאתו ומייתי לה במה הצד.** דחלל ומצרי ראשון וא"ת לר' יוסי אמאי מכשיר במתני' בת גר הוה לן למיפסל במה הלד שבהן דחלל ומצרי כמו רבי יהודה וכ"ל דקסבר רבי יוסי אין זו הלד השוה למילף מיניהו פסול לבת גר שהרי בת חלל אינה פסולה לקהל ישראל ובת מצרי ראשון פסולה לבת בקהל ולא שייך למימר הלד השוה שבהן שאינן ברוב הקהל ובתו פסולה כיון שאין פסול בנות שוה ועוד דוחק הוא לומר ולפרש שאינן ברוב קהל היינו שנאחד מהם יש לד עבירה ובאחרת הוא פסול לבא בקהל דאין סברא לומר כן דהא אינן שוין:

[**במה הצד בהאי דינא.** קשיא לר"י דהא לא שייך פסול ביאה גבי מצרי אלא כשנשא בת ישראל דאי במצרית כבר היא פסולה ואיכא למיפכך מה לחלד השוה שבהן שכן יש בהן לד עבירה כדלעיל כו'] ב: ת"י אלי

עז א מיי' פ"ז מהל' איסורי ביאה הלכה ד סמג לאוין קכב:

עח ב מיי' שם הלכה ז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' ו סעי' ג:

עט ג מיי' שם הלכה ב ופט"ו הלכה ב:

פ ד מיי' פי"ח מהלכות גירושין הלכה יב סמג לאוין פב:

פא ה מיי' פט"ו מהל' איסורי ביאה הל' ב ופי"ח הלכה ג:

פב ו מיי' פי"ח מהל' גירושין הלכה יב סמג לאוין פב:

פג ז מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הל' ג סמג לאוין קכא טוש"ע אה"ע סימן ו סעיף מ:

מוסף תוספות

א. כדמשמע בפ"ק דיבמות (יג:) ולעיל בסוף פרק האומר (סח.). תוס' טוק. ב. ואע"ג דלגבי פסול בתו לא שייך למיפרך הכי היינו משום דמיירי במצרי ראשון שבעל מצרית ראשונה דאין ביאתו בעבירה ובלא עבירה היא נפסלת. וכו' וי"ל וכו'. תר"פ.

תום' ר"י הזקן (המשך)

בלא קדושין אע"פ שזה אסור עליו ומוהר ממנו ופסלה לכהונה אינו לוקה כי לא נתבארה האזהרה, וכתב כ"ג בגרושה וחללה זונה עם כהן הדיוט אחד הוא, ע"כ ענין לשונו. וכן נראה מן ההלכה שכל מקום שזוכר שלוקה משום לא יחלל מפרש ואומר כ"ג באלמנה. אמר רב יהודה אמר רב כ"ג בגרושה וכו'. פי' אלמנה דוקא. ומותיב תלמודא ולילקי נמי משום לא יחלל זרעו, כלומר אמאי נקט אלמנה אפילו בגרושה מצי למימר לוקה שתים משום לא יקח ומשום חלול זרעו, ומשני האי דנקט אלמנה ולא גרושה משום דמיירי בשלא גמר ביאתו, אבל לעולם אם גמר ביאתו הרי חלל זרעו ואף בגרושה לוקה שתים. ואותביה רבא מהא מתני' דאלו הן הלוקין שדעת רבא דלא יחלל אינו לוקה אלא על אלמנה שהיא כשרה ונתחללה בביאתו וזה הלאו באלמנה. ואותביה [מהא דתני אלמנה וגרושה לוקה משום שני שמות] מאי לאו שני שמות ותו לא, כלומר אין הצטרפות לאיסורן אלא כשם שלוקה משום אלמנה כך לוקה משום גרושה, אבל לעולם משום אלמנה לוקה שתים ומשום גרושה אינו לוקה אלא אחת. ומשני לא שני שמות משום אלמנה ושני שמות משום גרושה ומכל וכל השוה אותן. ומותיב מגרושה** וחלוצה דלא תני אלא אחת, ומשני וכו', נמצא דעת רבא דהא דאמר רב כ"ג באלמנה לוקה שתים באלמנה דוקא הוא. ודעת שיטת הגמ' דאפילו בגרושה הוא אם גמר ביאתו. ובתר הכי אתיא פלוגתא דאביי ורבא דשייכא בהא מילתא, ומגרר עמה פלוגתא אחריתי. אמר אביי קדש לוקה, כלומר קדש כ"ג אלמנה או הדיוט גרושה לוקה [משום] לא יקח, בעל אע"פ שלא קדש לוקה משום לא יחלל דס"ל לאביי כשטה דלעיל דלא יחלל זרעו דכתיב אף לכל איסורי כהונה, הלכך אפילו כהן הדיוט אם בא על אחת מהאסורות לוקה אף משום לא יחלל, ואם קדש ובעל לוקה שתים, והה"נ לממזרת ונתינה לישראל דלא כתיב בהו קיחה אלא לא יבא שלוקה עליהם אם בא על אחת מהן בלא קדושין. ורבא אמר קדש ובעל בין כ"ג באלמנה או הדיוט בגרושה לוקה, כ"ג שתים כדלעיל והדיוט אחת, לא בעל אינו לוקה לא כ"ג ולא הדיוט כלל. מה טעם קאמר, כלומר זה טעם לכל דברי רבא, וה"פ זה הלאו דלא יחלל אינו לוקה עליו אלא מאלמנה שבה נתייחד זה הלאו שהוא מחללה עתה בביאתו ואע"פ שזכר גרושה כאן וחללה זונה שהזכיר למעלה בפרשת כהן הדיוט, לא ליחד להם לאו על הביאה לחודה משום חלול הזרע בא, אלא לפרש טעם האיסור שלא יחלל זרעו ואין להלקות על לאו זה שאינו אלא פירוש וטעם על האיסור. אבל מאלמנה אם בא עליה לוקה שהרי לא אסרה לו אלא בזאת הפרשה ובא להזהירו שלא יחלל וגם בה נתן טעם חלול הזרע לאסור הקיחה, אלמא אינו הוא דכל לאו באפי נפשיה הוא ולא תלה זה בזה, אבל ישראל המחזיר גרושתו משנשאת לאחר, כתיב לא יוכל לשוב לקחתה להיות לו לאשה, וכיון דקיחה היינו קדושין, להיות לו לאשה היינו ביאה, אלמא תלה רחמנא קדושין בביאה. ומודה רבא. אף ע"ג דבאיסור כהונה בעי תרתי ביאה אחר קדושין, ה"מ דלא לקי אקדושין לחודייהו אבל אביאה בלא קדושין לקי. ונמשך בכל זה ר"ש אחר פירושו שפי' דלא יחלל אפילו אכהן הדיוט קאי. ושניהם מודים. בין אביי בין רבא באיסור מחזיר גרושתו משנשאת לאחר דבעל ולא קדש שאינו לוקה. דרך לקוחין אסרה תורה. כלומר על הביאה לא פרט לאו אלא ע"י לקוחין דלא יוכל לשוב לקחתה כתיב. ודעת הר"ם ז"ל לפמ"ש בקדושה פי"ז [ה"ד] וט"ו [ה"ב] ובספר המצות בקס"א ובקס"ב דאינו לוקה משום לא יחלל אלא כ"ג באלמנה מפני שהיא כשרה לכהונה ובזאת הבעילה חללה ופסלה לכהונה, אמנם כהן הדיוט אם בעל

*נראה מזה דהיה גורס בדברי רבא קידש ובעל לוקה וע"ז פר"ש דלוקה שתים (ד"ן). **בכת"י: דבגרושה בפי' לא תני.

תורה אור השלם

1. אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְחֲלָלָה זֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח כִּי אִם בְּתוּלָה מֵעַמָּיו יִקַּח אִשָּׁה:
ויקרא כא יד

2. וְלֹא יְחַלֵּל זַרְעוֹ בְּעַמָּיו כִּי אֲנִי יְיָ מְקַדְּשׁוֹ: ויקרא כא טו

3. לֹא יוּכַל בַּעְלָהּ הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁלְּחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לִהְיוֹת לוֹ לְאִשָּׁה אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֻטַּמְּאָה כִּי תּוֹעֵבָה הוּא לִפְנֵי יְיָ וְלֹא תַחֲטִיא אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה: דברים כד ד

4. וְכֹל הַטֶּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֱיוּ לָכֶם:
במדבר לא יח

5. וְאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם בְּתוּלֹת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אַלְמָנָה מִכֹּהֵן יִקָּחוּ: יחזקאל מד כב

גליון הש"ס

גמ' קידש ולא בעל שאינו לוקה. עיין יבמות דף י ע"ב תוס' ד"ה המולן: **שם במה הצד מהאי דינא.** עי' יבמות דנ"ב ע"א תד"ה מה ומי לאו: **שם** גיורת פחותה מבת ג'. ע' סנהדרין ד' סח ע"ב תד"ה קטן:

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

תום' ר"י הזקן

אלמנה וגרושה. בא על אשה אלמנה שהיא גרושה גם כן. שני שמות. משום אלמנה ומשום גרושה. על זה. ודאי שני שמות דקתני הוא אלמנה וגרושה, מיהו על אלמנה לוקה משום לא יקח ומשום לא תחלל, וכן בגרושה. אלא אחת. ס"ל לאו אחד והוא לאו דגרושה, דחלוצה דרבנן הוא. שתי שמות. משום לא יקח ומשום לא יחלל. וחלוצה מדרבנן הוא. קושיא הוא. קדש לוקה. פר"ש קדש כהן גדול או הדיוט אחת מן הפסולות האמורות בהן. לא יקח. דלא יקח משמע לא יקדש. בעל. אף בלא קדושין לוקה משום לא יחלל. קדש **ובעל לוקה*.** פר"ש שתים אחת משום לא יקח ואחת משום לא יחלל. אינו לוקה. אפילו משום לא יקח. ומודה אביי. אף ע"ג דמחייב מלקות אקדושין באיסור כהונה התם אלא דכל לאו באפי נפשיה הוא ולא תלה זה בזה. אבל ישראל המחזיר גרושתו משנשאת לאחר, כתיב לא יוכל לשוב לקחתה להיות לו לאשה, וכיון דקיחה היינו קדושין, להיות לו לאשה היינו ביאה, אלמא תלה רחמנא קדושין בביאה. ומודה רבא. אף ע"ג דבאיסור כהונה בעי תרתי ביאה אחר קדושין, ה"מ דלא לקי אקדושין לחודייהו אבל אביאה בלא קדושין לקי. ונמשך בכל זה ר"ש אחר פירושו שפי' דלא יחלל אפילו אכהן הדיוט קאי. ושניהם מודים. בין אביי בין רבא באיסור מחזיר גרושתו משנשאת לאחר דבעל ולא קדש שאינו לוקה. דרך לקוחין אסרה תורה. כלומר על הביאה לא פרט לאו אלא ע"י לקוחין דלא יוכל לשוב לקחתה כתיב. ודעת הר"ם ז"ל לפמ"ש בקדושה פי"ז [ה"ד] וט"ו [ה"ב] ובספר המצות בקס"א ובקס"ב דאינו לוקה משום לא יחלל אלא כ"ג באלמנה מפני שהיא כשרה לכהונה ובזאת הבעילה חללה ופסלה לכהונה, אמנם כהן הדיוט אם בעל

עה: עשרה יוחסין פרק רביעי קידושין

פד א מיי' פ"ז מהלכות בית הבחירה הל' ו ופי"ד מהל' סנהדרין הל' יב ופ"ד מהלכות מלכים הלכה ד:

פה ב מיי' פי"ט מהל' איסורי ביאה הלכה יב טוש"ע אה"ע סימן ז סעיף כא [וסי' ד סעי' כג]:

פו ג מיי' שם ופט"ו הל"ט סמג לאוין קז טוש"ע אה"ע סי' ז סעיף כא:

פז ד מיי' פ"ג מהלכות נחלות הל' יד [פט"ו מהלכות איסורי ביאה הל' טז] סמג עשין כו טור ש"ע ח"מ סי' רעז סעיף יב [אה"ע סי' ד סעי' כט]:

פח ה מיי' פט"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה טז סמג לאוין קח:

פט ו (מיי' פ"ט מהלכות אישות הל' ד) טוש"ע אה"ע סימן לז סעיף ט:

מוסף תוספות

א. אפילו לר"מ וכו' מ"מ אין המתנה חלה אלא כשבא לרשותו ובא לעולם הילכך כיון דהשתא לאו בר הקנאה הוא אין במעשיו כלום. ריטב"ם. ב. מכאן כיון דלא בר מתנה הוא. תוס' טוך וכע"ז בפסקי הרא"ש. ג. אע"פ שהוא מיושב בדעתו כיון שאינו יכול ליתן במתנה דונתן בידה כתוב ובענין דחזי לנתינה. תוס' טוך. ד. משום חומרא. רא"ש. ועי' קרבן נתנאל. ה. דאי לאו בר נתינה הוא משום דחשיב כמת, אפי' שלוחו נמי לא מצי יהיב ליה. תוס' הרא"ש. ו. דקרא דיכיר ליכא לאוקמא בהכי דאם אינו יכול לדבר עתה וליתנם יתנם כשיתרפא. לח"ש.

תוס' ר"י הזקן

לוקה על הקיחה אלא מפני החלול והואיל ולא בא עליה אינו לוקה. וההי"נ למצורת ונתינה לישראל דלא חמירי מאיסורי כהונה ואין לוקין עליהם אלא בביאה שאחר קדושין. והנה זה הפירוש טוב מאד ומקובל למ"ש הרב ונאות לשטת הגמ' ורבא עמד בדעת אחרת, כי לפי' ר"ש רבא סובר שאף באלמנה אינו לוקה משום לא יחלל, ולא ידעתי מי הכריח לחזור מדעתו ולומר שלוקה משום לא יחלל באלמנה. והא דקאמר רבא בתמורה פרק כל האסורין [כט, ב] בזונה גויה הבא עליה לוקה משום לא יחלל (כאביי) [לאביי] קאמר כמ"ש בפרק הבא על יבמתו [יבמות סא, ב, עיי"ש]. **מתני'.** נאמנין. במילתיה דר' יהודה גרסינן נאמן, דאריש קאי כשהאב מעיד. ובפרק יש נוחלין [ב"ב קכח, ב] איפסיקא הלכתא כר' יהודה, רבי' החולץ [יבמות מז, א] נמי אמרינן נאמן כר' יהודה אבל אם יש מ) להן בנים אינו נאמן. **גמ'.** חזקה דכשרות. שהרי יצא לאויר העולם ועד הנה היה בחזקת כשר. **היינו דכתיב יכיר.** לאשמועינן שנאמן לפסלו, אבל לרבנן דאמרי שאינו נאמן לפסלו אלא להורישו בנכסיו פי שנים למה לי קרא פשיטא דנאמן הוא במגו דהא אי בעי למיתן ליה כל נכסיה יהיב ליה. הילכך אע"ג דלא ידענין אם הוא בכור אם לאו כגון שבאו ממדינת הים, פשיטא דנאמן משום מגו. **לאחר מכן.** לאחר שהעיד דאין לו בתורת מתנה דאין יכול ליתן לו בתורת מתנה דאין אדם מקנה דבר שלא בא לידו. **כשהוא גוסס.** כתוב בספר התרומה [הלכות גיטין סימן קל] שר"ח פירש שאע"פ שהוא מדבר אינו יכול להקנותם במתנה, כיון שרוב גוססים למיתה הרי הוא חשוב כמת. וכתב בעל התרומה ומכאן מוכיח רבינו יואל כי גוסס אע"פ שמדבר בטוב וגם דעתו מיושבת עליו אינו יכול ליתן גט שחשוב כמת שכמו שאינו יכול להקנות במתנה אינו יכול ליתן גט. והא דתנן פ"ק [מ"ו] דאחלות [ובמס' שמחות הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו נוחל ומנחיל זקוק ליבם ופוטר, היינו דוקא מילי דאתי ממילא אבל עשייתו ומתנתו וגטו אינו כלום]*. (אדם מקנה וכו') ואע"פ שכתב הר"ם בערכין פ"א [הי"ג] הגוסס אין לו ערך ואין לו דמים הואיל ורוב הגוססים מתים הרי הוא כמת, ע"כ. לא רצה לומר שיהא כמת לכל דבר אלא לגבי הני מילי דוקא קאמר, דמ"[ם] לית ליה שאין אדם נותן בו פרוטה כמו שאין נותנין במת, ועוד נמי לית ליה דאינו יכול להעמידו לפני הכהן ולהעריכו, ואע"ג דא"ר יוחנן במי שאחזו [גיטין ע, ב] שאם אמר כתבו ותנו גט לאשתי ואחזו קורדייקוס לא יתנו עד וכו' (כדברירנא החם) דמדמי ליה לשוטה כדברירנא החם טעמא דהואיל והוא שוטה ומדבר אי שירת למיהבת ליה כשהוא שוטה הואיל ואמר כתבו ותנו כשהוא פקח, אתי למשרא למיתן גיטא כי אמר כתבו ותנו כשהוא שוטה דלא הוי גט כלל, משום הכי בהך אנפה פסיל ליה ר' יוחנן מדרבנן כדברירנא החם, אבל מדאורייתא הוי גיטא דהא אמר כתבו ותנו [כשהוא פקח, אבל גבי גוסס אם אמר כתבו ותנו] כשהוא חולה ולא נתנוהו [אלא] כשהוא גוסס ולא נפיק שום חורבא, שאם הוא מדבר יכול לעשות שליח עתה וגיטו גט, ואם אינו מדבר הרי עשאם שלוחים כשהוא מדבר והרי הוא עתה חי ולא נפיק מינה חורבא והוי גט כשר ואפילו מדרבנן. ובהדיא אמרינן בתוספתא [גיטין פ"ה א"א] היה צלוב ורמז ואמר כתבו גט לאשתי כותבים ונותנים כל זמן שיש בו נשמה. זהו עקר ובארנו בפרק כל הגט ובמי שאחזו. ואפילו רבי מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בעי דבההיא שעתא שיבאו לידו יהיה בר נתינה ויכול לדבר וגוסס לאו בר נתינה. ונאמן אע"ג דלא מצי למיתן ליה, דאף על גב [דאמר] דנכסים שיפלו לי כשאהיה גוסס נתונים לך לאו כלום הוא אפילו לרבי מאיר. והאי דלא אמר לאחר שמת, דאפילו משום בכורה אינו נוטל דראוי הוא ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק, אבל גוסס הוא כחי לכל דבריו ונוחל ומנחיל. **מתני'.** אם שלו קדמו. אין לך לבטל שליחות גדול מזה. אם אין ידוע. איזה מהן קדם.

*ספר התרומה שם.

האי קרא רישא בכ"ג. פירוש דכתיב אלמנה לא יקחו וסיפא לכהן הדיוט דכתיב מזרע ישראל ולרשינן שנזרעו בתוליה ומיירי בכל הכהנים וקשה דמ"מ מזרע ישראל קאי נמי לכ"ג כמו לכהן הדיוט ונראה לפרש רישא בכ"ג דכתיב אלמנה לא יקחו כי אם בתולות והא ליתא אלא בכ"ג סיפא דקרא דכתיב והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו מכהן יקחו והיינו כהן הדיוט דוקא: **לא צריכא בנכסים דנפלו ליה כשהוא גוסס.** ופי' בקונטרס דאי לאו דהימניה קרא לאב להכירו משום מגו דאי בעי מיתב ליה מי לא יהיב ליה לא קא זכה בהו דאפי' ר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם מודה באומר נכסים שיבואו לי כשאהיה גוסס נתונים לך דלא אמר כלום הואיל ובשעה שבאים לידו לאו בר מתנה הוא[א] דקסבר מתנה דגוסס לא מהניא אבל היכא דבא מעשה בכורה מהניא ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט בנכסים שנפלו לאחר מיתה דהא דלאו אפי' בתורת בכורה לא מהני ליה דיבוריה דאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק והיינו דאי דכשמת עדיין לא היה מוחזק בהן אבל דאוריין לבא לו ורחמנא אמר בכל אשר ימצא לו ומשמע מתוך פירושו דנתיבה דגוסס אינה כלום וכמו כן יש מדקדקים[ב] דגוסס שרמז לכתוב גט לאשתו אין כותבין[ג] דגוסס אין מעשיו כלום וקשה דבמסכת שמחות (פ"ח) אמרינן הגוסס הרי הוא כחי לכל דבריו[ד] נדרו נדר והקדשו הקדש ומיהו הכא יש לדחות דהתם היינו דוקא בנדר והקדש[ד] דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט[ה] אבל בעלמא לא ומ"מ קשה דאמרי' בפ' מי שאחזו (גיטין דף ע:) שחט בו שיש לו רוב שיש ורמז ואמר כתבו ותנו גט לאשתי יכתבו ויתנו ואין לך גוסס גדול מזה שבולעי יומות ובפרק כל הגט (שם דף כח.) נמי אמרינן המביא גט ממדינת הים והיינו זקן או חולה נותנו בחזקת שהוא קיים ודייק בגמרא אמר רבא לא שנו אלא שהיינו בחזקת שהוא חולה אבל הכא היינו בחזקת שהוא גוסס לא יתנו דחיישינן שמא מת משמע הא אי ידענן בודאי שעדיין הוא גוסס נותנו בחזקת שהוא קיים והוי גט אלמא דגוסס כל דבריו קיימין[ה] לכן נ"ל דודאי גוסס דבריו קיימין והכא גבי מתנה היינו טעמא דמתנתו אינה כלום משום דמסתמא גוסס אינו יכול לדבר אבל אם היה מדבר פשיטא דדבריו קיימין והא דנקט גוסס ולא נקט חולה שנשתתק משום דמסתמא יתרפא[ו] ואז יהא בידו להקנות אבל גוסס אין רגילות שיתרפא[ז] וחולה נמי שנשתתק והרכין בראשו דבריו קיימין[ח]:

קידשה

האי קרא רישא בכ"ג. דכתיב אלמנה וגרושה לא יקחו כי אם בתולות והא ליתא אלא בכ"ג: **וסיפא בכהן הדיוט.** דקאמר בתולות מזרע בית ישראל והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו וקס"ד דה"ק שהיא אלמנה ממיוחס הראוי להשיא לכהונה כדדרש ליה רבי יהודה ואלמנה שתהא מותרת לכהן לא משכחת לה אלא בכהן הדיוט והיכי מיפסק קרא ממילא: **ולכתב קרא הכי.** בתמיה דלא פריש ביה בהדיא דבגברא אחרינא בעי למישתעיי: **ושמואל שוכב בהיכל ה'.** חדא מילתא משמע ועל כרחך מפסקינן ליה ושמואל שוכב במקומו בבית משמר הלויים שהיו שומרים את הבית וכן תרגם יונתן בעזרת ביתו והיכל אחר קאי שהמעורה היתה בהיכל משכן שילה: **מכהן אין.** אם היתה אלמנת כהן תיפשא לכהן אלמנת ישראל לא בתמיה הרי לא חוזר כהן הדיוט על אלמנה: **משאר הכהנים יקחו.** לפרושי אתא דבכהן הדיוט קאי והכי קאמר והאלמנה אשר תהיה אלמנה אפילו מישראל משאר כהנים שאינו כהן גדול יקחו[ט] אותם: **מן המשיאין לכהונה.** אלמנת אדם שראוי להשיא בתו לכהונה יקחו למעוטי אלמנת גר ורבי יהודה לטעמיה דאמר לעיל דאיירי יחזקאל אסמכתא בעלמא גר זכר דכתיב מזרע בית ישראל כל זרע[ט] בהאי קרא אורי לן אסמכתא דפוסל אשה בביאתו: [מ] **ולא שאי אשה נושא בתו.** כגון גר שפירשתי לך כגר אי אתה נושא אלמנתו: **סילסול.** מעלה: **נשא.** בת גר וגיורת אין מוציאין מידו: **מתני' ממזר הוא.** שנולד לו ממזר כריתות: **אינו נאמן.** דקרוב הוא אצלו ואינו כשר להעיד עליו: **ואפילו שניהם.** [ט] האב והאם אומרים על עובר שבמעיה ממזר הוא שאינו מן הבעל אלא מאיש אחר אינן נאמנין וגמרא פריך מאי אפי' מאי רבותא דסיפא מדרישא: **רבי יהודה אומר** [מ] **נאמן.** אריש נמי פליג. בגמרא ליף טעמא: **גמ' לא מבעיא איסו.** האב אלא קים ליה אם ממנו נתעברה או מאחר: **לא מהימנא.** דלא מיפסל אלא בעדות גמורה: **ולא מיבעיא היכא דאיס ליה חזקה דכשרות.** כגון רישא שכבר יצא לאויר העולם ועד הנה הוחזק בחזקת כשר: **אינו נאמן.** אפסולא קיימי אבל לענין בכור לא פליגי: **צריך הכירה.** קרא לבכור הוא דאתא וכגון שבא ממדינת הים ולא הוחזק לנו בבכור אלא על פי אביו ופרכינן למאי הלכתא אשמעינן קרא דאביו נאמן עליו ליטול פי שנים פשיטא דנאמן ל"ל קרא: **מגו דאי בעי למיתב ליה.** כולהו נכסי יהיב ליה מהימן נמי למיתבינהו ניהליה בדיבורו בתורת בכורה: **לאחר מיכן.** לאחר שאמר לפניו בכור הוא נפלו לו והוא רוצה לילך לדרך רחוקה ומעיד עליו אשה יפלו נכסים של אב או אחד ממוריש[ים] לפניו בחיים יטול זה בהן חלק בכורה דלהכי אי לאו דאשמעינן קרא ליכא מיגו דאי בעי למיתבינהו דהשתא לא מצי יהיב דאין אדם מקנה דשלב"ל[ט] והשתא שקיל להו בתורת ירושה: **כשהוא גוסס.** לאחר שהעיד כך אהני ליה אשה יפלו לו נכסים כשהוא גוסס שיטול זה בהן חלק בכורה ואי לאו דהימניה קרא לאב להכירו משום מגו לא זכה בהן דמודה רבי מאיר באומר נכסים שיבואו לי כשאהיה גוסס נתונים לך שלא אמר כלום הואיל ובשעה שבאים לעולם לאו בר מתנה הוא. ולהכי נקט כשהוא גוסס ולא נקט לאחר מיתה דהכהו אפי' בתורת בכורה לא מהני ליה דבוריה דאין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק[ט] והיינו דאי אשה שכשמת עדיין לא היה מוחזק בהן אבל דאוריין לבא לו ורחמנא אמר (דברים כא) בכל אשר ימצא לו: **מתני' אם שלו קדמו קידושי קידושין.** דבטלה לשליחותיה דשליח: **ואם אינו ידוע.** אין ידוע איזה קדם: שניהם

תורה אור השלם

1. וְגַר אֲלֻהִים טָרֶם יְכַבֶּה נֵרוֹ וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב בְּהֵיכַל יְיָ אֲשֶׁר שָׁם אֲרוֹן אֱלֹהִים:
שמואל א ג ג

2. וְאַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה לֹא יִקָּחוּ לָהֶם לָנָשִׁים כִּי אִם בְּתוּלֹת מִזֶּרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אַלְמָנָה מִכֹּהֵן יִקָּחוּ: יחזקאל מד כב

3. כִּי אֶת הַבְּכֹר בְּנֵי הַשְּׁנוּאָה יַכִּיר לָתֶת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכָל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנוֹ לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: דברים כא יז

מוסף רש"י

אין ישיבה בעזרה. שנאמר (דברים יח) לעמוד לשרת העומדים שם לפני ה' (יומא שם). ולא מלינו בה ישיבה כה. שם). ולאין כבוד שמים בכך, ואפילו מלאכי השרת אין להם שם ישיבה דכתיב (ישעיה ו) עומדים ממעל לו, (דניאל ז) קרבנם על חד מן קדמיא (סוטה מ:). אלא למלכי בית דוד. שמלינו בהם שם ישיבה שנאמר (שמואל ב ז) ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי ומי בית אבי וגו' (יומא כה.). שאלך להם המקום כבוד להראות שמלכותו שלמה (סוטה מ:). יכיר. את הבכור בן השנואה יכיר. יכירנו לאחרים. שאם אין ב"ד מכירים אותו, נאמן עליו אביו לומר זה בני בכור ליטול פי שנים (יבמות מז.). ר' יהודה קאמר לה, נאמן אדם לומר, ואע"פ שמחזיקין אחר בבכור (רשב"ם ב"ב קכז:). זה בן גרושה. וכהן מלא הוא (יבמות מז.). לאחר שגרשתיה אחזיקתיה וילדה לי זה, או שנשא אשה גרושה וסבור הוא מדמתיא יכיר, מה לי בכור מה לי לדבר אחר (רשב"ם ב"ב קכז.). בן חלוצה. מלא מדרגנן, גזורה אלוה אמו גרושה, ואע"ג דנפקא לן בינמות (כד.) מדכתיב ואשה גרושה, הא אמריגן התם דקרא אאמכתא בעלמא (רשב"ם ב"ב שם). **וחכמים** אומרים אינו נאמן. לא בבכור ולא בחלוץ וכגון שמחזיקין באחר שהוא בכור (שם).

המשך בסוף המסכת.

שניהם נותנים גט. אם בתת לישת לאחר: גמ' משום דגברא קים ליה ביוחסין. וכשמגלה מיוחסת[א] קידשה לו ביטול את השליח אבל אינתא דלא קים לה ביוחסין אימא אע"ג דקידשה עצמה לא ביטלה את השליח ולא סמכה על קידושיה דסברה דילמא שליח משכח מיוחס מזה: **לא איכפת ליה.** בבתו אם תגשה למיוחס כל דהו ולא בטלה לשליחות דשליח ואפילו מקדשה לגרוע והא דקדיש קדשה סבר דילמא לא משכח אבל לי' משכח לא בטליה: **וקידשה היא** [ב] **בעיר.** בו ביום: **והרי היא בוגרת.** בדקנוה לדעת אם יגלה מרשות האב להיות קדושיה קידושין ומגלתה בוגרת בו ביום: **הרי בוגרת לפנינו.** וקדושיה קידושין ולא של אביה: **חיישינן לקידושי שניהם.** שמא כשקידשה האב נערה היתה וקדמו קידושין: **אי נימא כאוך ששה.** חדשים שבין נערות לבגרות דאמרינן אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד. [ג] כשהגיעה סימני נערות היתה שוהה להיות בוגרת אלא ששה חדשים ופעמים שהיא ממהרת לבגור וסימניה מיכרים בדליה כדתנן במס' נדה (דף מז.) פגה בוחל ומגל: **בשלמא רב הרי בוגרת לפנינו.** הא כל אותן ששה חדשים בחזקת נערה היא עד שנכיר בסימני בגרותה וכי בדקנוה בפנים ואיתכתא בוגרת מי יימר [ד] דלפרא נמי בוגרת היא ודילמא השתא הוא דבגרה: **אלא לאחר ששה.** חדשים והא ודאי משמלאו לה ששה חדשים בגרה לה: **וכי תימא גליר הוא דליכא הא טפי איכא הא אלא מנלך קאמר** לא גרס[ה]. דמסיכא מיסק אדעתין למימר הכי מי קאמר אין בין נערות לבגרות פחות משלשה חדשים: **דקדיש ביומא דמשלים שיא.** אביה בבוקר והיא בערב והיום הזה היא בחזקת שתבגר: **מדהשתא בוגרת בלפרא נמי בוגרת.** שכל היום היא בחזקת שתביא: **על גביו.** בכליס שהטביל בו: **בין שהוא בראשון היחיד.** שספק טומאה טמא בו: **בין שנעשו ברה"כ.** שספק טומאה טהור בו: **טמאים.** דלאו ספק הוא אלא ודאי אלמא אמרינן כשעת מציאתן מחזקינן ליה מעיקרא הכא נמי נימא מדהשתא בוגרת בלפרא נמי בוגרת שכל היום היא בחזקת שתביא: **תרבי לריעותא.** טומא על חזקתו והכי חסר לפניך: **הכא.** גבי קידושי האב אדא לריעותא הוא דאיכא הרי בוגרת לפנינו אבל אם בתת לפנינו אבל אם בתת לא בחזקת בגרות ולאו חזקת בגרות ולא בגרות לית בה שהיום היא עשויה להשתנות: **היה בודק את החבית.** תמיד שלא תתמיך והניח אותה החבית להיות מפריש עליה והולך כלומר להיות סומך עליה בהפרשת תרומותיו כשבא לשתות מאה לוגין טבל במקום אחר אומר הרי שני לוגין בחבית פלונית תרומה על מאה לוגין הללו וכן עושה תדיר ואח"כ נמצאת חומץ ואין ידוע מאימתי החמיצה וכל תרומה שסמך עליה משהחמיצה לא תיקן דקסבר יין וחומץ שני מינין הן: **כל ג' ימים ודאי** גרסינן. ולא גרסינן הראשונים. אמוראי פליגי בה בב"ב (דף לו.) איכא למ"ד כל ג' ימים הראשונים שאחר הבדיקה שבדקה ומצאה יין הרי היא בחזקת יין ודאי וכל טבלים שתלה תרומתן בה באותן ג' ימים מתוקנים הן מכאן ואילך ספק והויא תרומה ליאסר לזרים ויחזור ויתרום דשמא כבר החמיצה ולא היתה תרומה ואיכא למ"ד כל ג' ימים שלפני בדיקה זו האחרונה שמצאה חומץ הרי היא בחזקת ודאי חומץ ואם עשאה באותן ג' ימים תרומה על מקום אחר אינה תרומה ומותרת לזרים אם יתקנה מטבלה ללא זו חומץ גמור בפחות מג' ימים וזו שנמצאת חומץ [ו] בידוע שלשה ימים יש שנתקלקלה: **מכאן ואילך.** מג' ולמפרע ספק והוי תרומה ליאסר לזרים ויחזור ויתרום: **מ"ש.** גבי מקוה דמחזקינן ליה בחסר משעה ראשונה שהנחנוהו בחזקת שלם דקתני כל טהרות שנעשו על גביו אפילו בתרומה הרבים טמאות אלמא לאו ספק הוא דאי ספק הוא הוה ליה למימר ברה"ר טהורות והאי מקוה על כרחיך בתחילתו השלימוהו בתרבעים סאה וקא מחזקינן ליה מהאי שעתא בחזקת חסר ולאו: **ומאי שנא.** גבי חבית דקתני מכאן ולהלן ספק ולא אמרינן משעתא [ז] דסליק ידיו מלבודקו החמיץ: **ור"ר חנינא** גרס: **ברה"י פונין.** כל ספק טומאה לר"ש ברה"י פונין דכמפרש טעמא בשמעתא קמייתא דנדה (דף ג.) דלא דמי לספק סוטה דהתם יש רגלים לדבר: **טבל למפרע.** זה שניתקן על ידי חבית זו דאמרינן מדהשתא החמיץ מעיקרא נמי חומץ וה"נ נימא מדהשתא בוגרת בלפרא נמי בוגרת: **נימא כאנאי.** הא דרב ושמואל:

מי

שניהם נותנים גט ואם רצו אחד נותן גט ואחד כונס [ח] וכן [א] האשה שנתנה רשות לשלוחה לקדשה והלכה וקדשה את עצמה אם שלה קדמו קדושיה קידושין ואם של שלוחה קדמו קידושיו קידושין ואם אינן יודעין שניהם נותנים לה גט ואם רצו אחד נותן לה גט ואחד כונס:

**גמ' וצריכא דאי אשמעינן גבי דידה משום דגברא קים ליה ביוחסין אבל איתתא דלא קים לה ביוחסין אימא לא ניהוו קידושיה קידושין ואי אשמעינן גבי דידה משום דאיתתא דייקא ומינסבא אבל איהו אימא לא איכפת ליה צריכא איתמר קידשה אביה בדרך וקידשה עצמה בעיר והרי היא בוגרת רב אמר [ב] הרי היא בוגרת לפנינו ושמואל אמר חיישינן לקידושי שניהם אימת אילימא בתוך ששה בהא נימא רב הרי היא בוגרת לפנינו [ג] השתא הוא דבגרה אלא לאחר ששה בהא נימא שמואל חיישינן לקידושי שניהם [ד] והא אמר שמואל [ה] אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד לא צריכא דקדיש בההוא יומא דמשלים ששה רב אמר הרי היא בוגרת לפנינו מדהשתא בוגרת בצפרא נמי בוגרת ושמואל אמר השתא הוא דאייתי סימנים ושמואל מאי שנא ממקוה [ו] דתנן [ז] המקוה שנמדד ונמצא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות שאני התם דאיכא למימר העמד טמא על חזקתו ואימר לא טבל אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימר לא חסר הרי חסר לפניך הכא נמי הרי בוגרת לפניך השתא הוא דבגרה התם נמי השתא הוא דחסר התם תרתי לריעותא הכא חדא לריעותא ושמואל מאי שנא מחבית [ח] דתניא [ט] היה בודק את החבית להפריש עליה תרומה והולך ואחר כך נמצאת חומץ כל ג' ימים ודאי מיכן ואילך ספק ורמינן חבית אמקוה מ"ש דהכא ודאי ומ"ש דהכא ספק ואמר רב חנינא מסוריא מאן תנא חבית רבי שמעון היא דגבי מקוה נמי ספיקא משוי[י] דתניא [יא] כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים טמאות ורבי שמעון אומר ברשות הרבים טהורות ברשות היחיד תולין אבל לרבנן טבל למפרע שאני התם דאיכא למימר העמד טבל על חזקתו ואימר לא ניתקן אדרבה העמד יין על חזקתו ואימר לא החמיץ הרי החמיץ לפניך הכא נמי הרי היא בוגרת לפנינו השתא הוא דבגרה [יב] (הכא) נמי השתא הוא דאחמיץ התם תרתי לריעותא הכא חדא לריעותא הוא דאיכא נימא כתנאי

מי

קידשה אביה בדרך בו' וקידשה עצמה וכו'. וא"ת אמאי איפליגו רב ושמואל בכה"ג נפלגו בקידשה אביה גרידא[א] כמה דפירש דפליגי בקידשה אביה ואחר כך קידשה היא עצמה וי"ל דודאי לא פליגי בקידשה אביה לחוד דבהיא דודה שמואל דאיכא מקודשת דאמרינן העמד אשה אחזקת פנויה כמו שהיתה קודם שקידשה והרי היא בוגרת לפנינו [ב] ואין קידושי האב קידושין אבל עתה שקדשה אף היא עצמה ליכא חזקה דפנויה דממה נפשך אשת איש היא או משוס קידושי אביה או משוס קידושי דידה וליכא האי סברא ומשוס הכי פליג שמואל:

[אילימא בתוך ששה וכו'. ממוך פי' רש"י משמע דבדקוה בתוך ו' ומצאוה בוגרת ומש"ה פריך בהא לימא וכו' ואין נראה דלעולם לא תמהר לבגור תוך ו' אלא מייתי דבאה לפנינו אחר ששה ול"ג השתא הוא דבגרה. מ"ר):

ושמואל מ"ש ממקוה. ואם תאמר לרב נמי תקשי דע"כ לא קאמר רב דמלפרא נמי בוגרת הויא אלא משום דליכא חזקה דנערות כדפי' בקונטרס אבל אי הויא חזקה דנערות מודה רב דאוקמא אחזקתה והכי נמי גבי מקוה איכא חזקה דשלם וי"ל דלרב נמי קשה ונקט שמואל משום דפריך ליה בהדיא טפי[ג]:

כל ג' ימים ודאי. ל"ג הראשונים דהא פליגי בה אמוראי (בב"ב דף לו.) דאיכא למ"ד ג' ימים הראשונים ודאי יין מכאן ואילך ספק ואיכא למ"ד ג' ימים האחרונים ספק ואיכא למ"ד דג' ימים הראשונים ודאי יין וג' ימים האחרונים ספק:

[אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימר **לא חסר.** לשון אדרבה קשה הכל"ל לאומרא ומיהו הכא איכא לפרושי[ד] היכי שרפין עלה קדשים אבל גבי יין לקמן אין שייך לישב כך[ד]. מ"ר):

והן

צ א מי"ר פ"ט מהלכות איסורי מלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף ז:

צא ב (מיי' פ"ג שם הל' יד) [עי' מ"מ וכ"מ] סמג שם טוש"ע אה"ע סימן לו סעיף ה:

ג [טוש"ע שם סעי' ו]:

צב ד מיי' שם פ"ב הל' ג שו"ע י"ד סימן רלד סעי' ג בהג"ה:

צג ה מיי' פ"א מהלכות מקוואות הל' ו שו"ע י"ד סימן רמ סעיף עח:

צד ו מיי' פ"ה מהל' תרומות הלכה כד:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה משום דנגבא כו' מיוחסת ל"ל מיוחס זה וכ"ה בלשון הרע"ב במשניות:

מוסף תוספות

א. ובלא קידשה עצמה כלל. תר"ס. **ב.** ואיכא תרתי לריעותא וכו'. ולקמן מודה דאי איכא תרתי לריעותא לא חיישינן כמו גבי מקוה וחבית. **סט. ג.** דחומרא דאתי לידי קולא הוא ששורפין תרומה וקדשים. **תוס' עוץ. ד.** בתוס' עוץ ורבי"ר מילו. גבי חבית נמי אתי לידי קולא דאימור נתקן ואתי לאפרושי מן החיוב על הפטור.

תוס' ר"י הזקן

נותנים גט. אם באת להנשא לאחר. **ואם רצו** וכו'. ומיירי שהם רחוקים, **ה)** אבל הם קרובים כגון שני אחים או אב ובנו (מאי) שניהם נותנים גט. **גמ'. בעיר.** בו ביום. **והרי היא בוגרת.** פר"ש בדקנוה מיד לדעת אם היא ברשות עצמה לקבל קדושיה ומצאנוה בוגרת. **הרי בוגרת לפנינו.** (ואין קדושיה) [וקדושיה] קדושין ואין חוששין לקדושי אביה. **אימת** וכו'. כלומר האי הרי היא בוגרת דקאמרת ד"ל שבדקנוה עתה שהביאה סימני בגרות וקסברי תרוייהו דהאי איהו סימניה דתנן פרק יוצא דופן [נדה מז, א] אצמל קאי ומסימני בגרות קאמר כלומר איזהו אות הבוגרת. באיזה זמן נעשו קדושין אלו ובדקנוה והביאה סימני בגרות. **אלימא** בתוך **ו' חדשים.** שבין נערות לבגרות. **בהא קאמר רב** וכו'. כדפרישנא לעיל לפיר"ש.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מוסף רש"י

אין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד. משמכיא שתי שערות הוא נערה בתוקן שתביא משתים עשרה שנה וכלפה ומשתכיפה עד שתבגור שלשה חדשים ותו לא (כתובות לט.). מקרה שנמדד. שהיה בחזקת שלם ונמדד לאחר זמן ונמצא חסר (גיטין לא:). כל טהרות שנעשו על גביו. כל תרומות וטהרות שנשתמשו בהן בכלים ואוכלים שטבלו מטומאתן בתוכו מקום מעולם (שם). טהרות שנשתמשו בכלים שטבלו בו (נדה ב:). בין ברשות היחיד. בין שהמקוה ברשות היחיד, דקי"ל ספק טומאה ברשות היחיד פקיקו טמא (גיטין לא:). בין ברשות הרבים. בין שהמקוה עומד ברשות הרבים, דקי"ל ספק טומאה ברה"ר פקיקו טהור, הכא טמא, דלאו ספק הוא אלא ודאי כדמפרש טעמא לקמן בשמעתין (נדה ב:) דכי אמרינן ספק טומאה ברה"ר טהור היינו ספק נגע ספק לא נגע, דאיכא למימר לא נגע, אבל זה שהיה טמא ודאי ואתה בא לטהרו בטבילה ספק, אל תטהרנו מספק (גיטין לא:). **היה בודק את החבית.** טומאה אם היא בחזקתה אלא הממלה (נדה ב:). נטל הימנה מעט והפרש ממנו תרומה ומעשר ואתה הימנו לדע אם היין העומד בחבית טוב ויאתה או ימכור משאר חביותיו מידי יום יום ויפרש מזה החבית לתרומה ולמעשרות תחתיהן, היום מפרש מעט לפי מה שימכור משאר חביותיו ולמחר מעט ואומר הרי תרומה ומעשר של זה שאני מוכר ושותה בשותה חבית ולפיכך בודק, דאין מפרשין מן המומן על היין דשני מינין הן אליבא דרבי בפרק המוכר את הספינה (פד:) אבל לרבנן לכתחילה אין מפרשין ואם עשה עשוי (רשב"ם ב"ב צו:). **להיות מפריש עליה.** לומר להיות סומך עליה והולך ושותה שאר חביות ומתן עיניו בזה להפרש ממנה עליהם לאחר זמן, שהתרומה ניטלת בתחשבה (נדה ב:). **ואחר כך נמצאת חומץ.** לשוף חומץ או ב' חדשים (רשב"ם ב"ב שם). **כל ג' ימים ודאי.** פליגתא דר' יוחנן ור' יהושע בן לוי בב"ב בפ' המוכר פירות (לו.) ר' יוחנן אמר כל ג' ימים לאחר בדיקה ראשונה שמצאה בחזקתה ולאו יין ואם אמר בתוך ג' ימים הרי זו תרומה על אלו שמוכיס לה כולם מתוקנות, מכאן ואילך ספק ותרומה היא ויחזור ויתרום, וריב"ל אומר כל ג' ימים קודם בדיקה אחרונה שנמצאת חומץ ולאו חומץ, דכיון דעכשיו חומץ גמור הוא ולאו אין פחות מג' ימים שהחמיל להחמץ, ואם עשאו בתוך אותן ג' ימים תרומה על מקום אחר אינו תרומה אלא אם הספינה (פד:) יין וחומץ שני מינין הן, ולאו לרבנן הא ק"ל תרס מן הרעה על היפה תרומתו תרומה, מכאן ואילך למפרע ספק והויא זו תרומה ויחזור ויתרום, אלמא אין לומר מספקינן ריעותא למפרע (נדה ב:). ורמינן **חבית** אמקוה. דהא תרוייהו איכא תרתי לריעותא (שם). **מאי שנא.** במקוה דמחזקינן למפרע טומאת ודאי ומאי שנא בחבית דקאמר ספק (שם).